

Проф. др Небојша Раичевић

Правни факултет Универзитета у Нишу

СПЕЦИФИЧНИ СЛУЧАЈЕВИ УТВРЂИВАЊА ИЗБЕГЛИЧКОГ СТАТУСА*

*Аутор у раду анализира неке специфичне ситуације утврђивања избегличког статуса. Најпре објашњава положај избеглица *sur place* које су особене јер код њих страх од прогона настаје тек након напуштања земље порекла. При томе указује на два могућа разлога за стицање статуса избеглице *sur place*, посебно се задржавајући на утврђивању избегличког статуса када подносиоци захтева не поступају *bona fides*. У наредном делу рада аутор се бави утврђивањем избегличког статуса особа које из земље порекла беже услед оружаног сукоба. На почетку се указује да Конвенција не садржи посебне одредбе које се односе на такве особе већ да за њих важе иста она правила која важе и за особе које беже у доба мира. Аутор закључује да изложеност генералној опасности од оружаног сукоба није довољна за стицање избегличког статуса већ је неопходно постојање страха од прогона по неком од основа наведених у чл. 1А(2) Конвенције. На крају пажња се усмерава на утврђивање избегличког статуса особа које су побегле из земље порекла због избегавања војне обавезе. У том делу рада аутор појашњава да избегавање војне обавезе само по себи није довољно за стицање избегличке заштите, већ је неопходно да подносилац захтева потпада по неку од четири специфичне ситуације.*

Кључне речи: Конвенција о статусу избеглица; Избеглички статус; Избеглице *sur place*; Оружани сукоб; Избегавање војне обавезе.

1. УВОД

Конвенција о статусу избеглица из 1951. године¹ (даље: „Конвенција“) у чл. 1А(2) одређује да се под избеглицом подразумева особа

Небојша Раичевић, raicko@prafak.ni.ac.rs.

* Рад представља резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“, бр. 179046, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Convention Relating to the Status of Refugees, 28 July 1951, UNTS, Vol. 189, 137; *Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/60.

„која се, услед догађаја насталих пре 1. јануара 1951. године, бојећи се оправдано да ће бити прогоњена због своје расе, вере, националности, припадности посебној друштвеној групи или политичког мишљења, налази изван земље чије држављанство има и која не може или због тог страха не жели да тражи заштиту те земље; или особа без држављанства, која се услед напред наведених разлога налази изван земље свог уобичајеног места боравка, и која не може или због тог страха не жели да се у њу врати”. Протоколом о статусу избеглица из 1967. године² уклоњено је временско ограничење садржано у чл. 1А(2) Конвенције, тако да се дефиниција односи и на избеглице чији страх од прогона потиче од догађаја који су се десили након 1. јануара 1951. године.

Наведена дефиниција има општи карактер и односи се на сва лица која претендују да стекну избеглички статус. Избеглички статус може се стећи само ако буду испуњени сви услови садржани у дефиницији из чл. 1А(2) Конвенције. Постоје неке ситуације где је утврђивање испуњености тих услова специфично у односу на уобичајене случајеве. У овом раду управо ће бити анализирани ти специфични случајеви утврђивања избегличког статуса. Најпре ће бити објашњена ситуација у којој је особа добровољно напустила своју државу, па су се тек након тога појавиле околности које су код ње изазвале страх да ће бити изложена прогону уколико се врати у сопствену државу (избеглице *sur place*). Након тога пажња ће бити усмерена на особе које из државе порекла беже услед међународног или немеђународног оружаног сукоба који се води на територији те државе. У последњем делу рада биће анализирано стицање избегличког статуса од стране особа које су побегле у иностранство јер су избегавале војну обавезу у својој држави.

2. ИЗБЕГЛИЦЕ *SUR PLACE*

У највећем броју случајева избеглице беже из своје земље како би затражиле заштиту у другој држави. Узрок њиховог бекства јесте страх од прогона који им прети у земљи порекла. Међутим, могуће је да потреба за избегличком заштитом настане тек након напуштања земље порекла и у тој ситуацији говоримо о избеглицама *sur place*. Код тих особа страх од прогона није постојао у моменту напуштања земље порекла, већ се јавио током боравка у иностранству.

Такве особе могу стећи избеглички статус будући да се страх од прогона процењује у односу на моменат одлучивања о захтеву за стицање избегличког статуса, а не у односу на моменат када је апликант

---

² Protocol relating to the Status of Refugees, UNTS, Vol. 606, 267; *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми*, бр. 15/67.

напустио своју државу.³ Да би нека особа стекла статус избеглице, чл. 1А(2) Конвенције не захтева да је она доживела или да доживљава прогон, већ је довољно да има „страх“ од прогона. „Страх“ подносиоца мора се односити на будући прогон, док евентуална изложеност ранијем прогону или постојање ранијег ризика од прогона могу послужити само као доказ да је садашњи страх подносиоца захтева основан. Зато се каже да дефиниција из чл. 1А(2) Конвенције има проспективни карактер, тј. да је оријентисана ка будућности, а не ка прошлости.⁴

Конвенција из 1951. године не помиње посебно избеглице *sur place*. Међутим, она ни на који начин не искључује њихово постојање. Услов из чл. 1А(2) Конвенције да се особа „налази изван земље чије држављанство има“⁵ испуњен је како у случају када је особа избегла у иностранство услед страха да ће бити прогоњена, тако и случају када је особа која је већ била у иностранству тамо остала због страха да ће у случају повратка у своју државу у њој бити изложена прогону. То јасно потврђује Приручник UNHCR-а који појашњава да „захтев да се особа мора налазити изван сопствене државе како би била избеглица не значи да она нужно мора напустити своју земљу илегално, нити чак да је мора напустити због основаног страха. Она може одлучити да затржи признање свог избегличког статуса након што је провела одређено време у иностранству“.⁶

За разлику од Конвенције, Директива ЕУ о квалификацији⁷ садржи посебан члан посвећен избеглицама *sur place* (чл. 5), што је био случај и код раније верзије ток акта. И Закон о азилу и привременој заштити Републике Србије из 2018. године садржи посебан члан посвећен избеглицама *sur place* (чл. 27), који је сличан чл. 5 Директиве ЕУ.⁸

Постоје две ситуације у којима може доћи до признавања статуса избеглице *sur place*. У првој ситуацији избеглички статус се признаје услед политичких промена у држави порекла, док се у другој он признаје због активности које је особа предузела док се налазила у иностранству.

---

³ Н. Раичевић, *Заштита избеглица у међународном праву*, Ниш 2018, 32.

⁴ Н. Раичевић, 32. Дефиниција из чл. 1А(2) Конвенције односи се на ризик од будућег прогона.

⁵ Да би особа могла стећи избеглички статус она мора напустити своју државу, тј. мора прећи државну границу. Док се налази на територији своје државе, особа не може стећи избеглички статус, већ само статус интерно расељеног лица.

⁶ UNHCR, *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, Geneva 2011, para. 94.

⁷ Директива 2011/95/ЕУ од 13. децембра 2011. године, *Official Journal of the EU*, L 337/9, 20. 12. 2011.

⁸ *Службени гласник РС*, бр. 24/2018.

У првом случају до признања избегличког статуса долази због значајних објективних промена у држави порекла које су се десиле након што је особа напустила ту државу (тзв. објективне избеглице *sur place*).⁹ Као пример за такве промене могу се навести револуција, државни удар, промена владе или драстична промена политике постојеће владе.¹⁰ У случају таквих промена, особе које су у неком ранијем периоду отишле у иностранство због разлога који немају никакве везе са потребом њихове заштите (на пример, вршења дипломатске службе, запошљавање, студирање, учешће на спортским такмичењима или туристичко путовања) могу бити изложене прогону уколико се врате у своју државу. Дакле, у овој ситуацији, политички догађаји у држави порекла који су се десили након одласка особе и на које она није имала никакв утицај изазивају код те особе оправдани стех да ће бити изложена прогону уколико се врати у домовину. У случају таквих крупних политичких промена државе уговорнице Конвенције имају обавезу да признају избеглички статус и тако особу заштите од прогона сопствене државе.

Други разлог за признавање избегличког статуса *sur place* јесте активност особе коју је предузела након напуштања земље порекла (тзв. субјективне избеглице *sur place*).¹¹ У тој ситуацији страх од прогона последица је индивидуалне радње подносиоца захтева. Класичан пример за такву активност је критика владе државе порекла, али се она може испољити и на друге начине: напуштање државе порекла без дозволе или останак у иностранству након истека те дозволе (тамо где су такве дозволе потребне), промена вере или неко друго поступање које је противно темељним обичајима у земљи порекла. И само подношење захтева за азил у некој другој држави може бити третирано као негативно политичко деловање против владе сопствене државе и самим тим изазвати страх од прогона код подносиоца тог захтева.¹²

Код разматрања захтева за стицање избегличке заштите базираног на активностима особе *sur place* нужно је утврдити „да ли такве активности могу бити запажене од органа државе порекла те особе и како ће њих ти органи схватити”.¹³ При томе није битно да ли постоји конти-

---

⁹ A. Zimmermann, C. Mahler, “Article 1 A, para. 2 1951 Convention”, *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol – A Commentary* (eds. A. Zimmermann, J. Dörschner, F. Machts), Oxford 2011, 329.

¹⁰ У доктрини се такве околности називају „екстерним” догађајима; F. Cherubini, *Asylum Law in the European Union*, London – New York 2015, 186.

¹¹ A. Zimmermann, C. Mahler, 329.

¹² W124 v Minister for Immigration & Multicultural Affairs [2001] FCA 1387.

¹³ UNHCR, (2011), para. 96.

нуитет у понашању тражиоца азила пре и након напуштања државе порекла. Треба рећи да Директива ЕУ о квалификацији предвиђа да ће основани страх од прогона због активности предузетих *sur place* постојати „нарочито ако се утврди да активности на које се апликант позива представљају изражавање и наставак уверења или ставова које је имао у земљи порекла“.¹⁴ Међутим, употребљена формулација не искључује признавање статуса избеглице *sur place* када не постоји континуитет у понашању подносиоца захтева, већ само даје предност подносицима код којих тај континуитет постоји.¹⁵

Највише проблема код утврђивања избегличког статуса *sur place* постоји у ситуацијама када је подносилац захтева предузео неку радњу у иностранству без искрених мотива, већ једино ради стварања опасности од прогона која би оправдала признавање избегличког статуса. У овој ситуацији подносилац захтева предузима радњу са циљем да му она омогући стицање статуса избеглице. Може се рећи да се овде ради о опортунистичком понашању особе у иностранству која настоји да избеглички статус стекне фабриковањем страха од прогона.

Очигледно је да код опортунистичких захтева њихови подносиоци не поступају у доброј вери (*bona fides*). Они прибегавају одређеним активностима не из свог стварног убеђења, већ ради провокације власти у својој држави и стварања опасности од прогона у случају повратка у ту државу. На тај начин подносиоци захтева покушавају да злоупотребом система избегличке заштите „приморају” државу у којој се налазе да им призна статус избеглице.

Као примери за такво понашање могу се навести: слање писма сопственој амбасади у којем се изражава противљење владиној политици,¹⁶ слање писма родбини у земљи порекла у којем се критикује власт и открива да је тражен азил у иностранству, иако се зна да полицијски органи контролишу садржину писама,¹⁷ протест испред амбасаде сопствене државе¹⁸ или одрицање од исламске вере и прихватање хришћанства.¹⁹

---

¹⁴ Чл. 5(2) Директиве.

¹⁵ W. C. Wouters, *International Legal Standards for the Protection from Refoulement* (PhD thesis), Leiden University 2009, 90.

¹⁶ Somaghi v. Minister for Immigration, Local Government and Ethnic Affairs [1991] FCA 389.

¹⁷ Minister for Immigration and Multicultural Affairs v. Mohammed [2000] FCA 576.

¹⁸ Urur, Mohamed Ahmed v. Canada (Minister for Employment and Immigration) (F.C.A., no. A-228-87), 15 January 1988.

¹⁹ Sweden – Migration Court of Appeal, 30 November 2011, UM 7850-10; Prevod odluke na engleski jezik preuzet sa sajta: <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/sweden-migration-court-appeal-30-november-2011-um-7850-10>, 15. 10. 2018.

Државе различито поступају приликом одлучивања о захтевима базираним на исфабрикованом страху од прогона. Аустралија²⁰ и Нови Зеланд²¹ својим законима искључиле су могућност да подносиоци таквих захтева добију избегличку заштиту.

Велика Британија има сасвим другачију праксу. Пресуда Апелационог суда у предмету *Danian* представља преседан којим су се британски органи руководили у потоњим случајевима. У наведеном предмету Апелациони суд је истако да се не може прихватити закључак органа који је одлучивао у претходној фази „да избеглица *sur place* која је поступала у лошој вери не потпада под домашај Женевске конвенције и да може бити депортована у своју домовину без обзира на то што има истински и основани страх од прогона по неком од основа предвиђених Конвенцијом и што постоји стварни ризик да такав прогон може да се деси. Иако је вероватно да ће њен кредибилитет бити низак и да њен захтев мора бити ригорозно испитан, она још увек има право на заштиту Конвенције, и ова земља нема право да занемари одредбе Конвенције којима је обавезана, уколико се испостави да особа заиста испуњава услове за заштиту од *refoulement*-а у време када се разматра њен захтев”.²²

Канадска пракса следи британски приступ.²³ У САД²⁴ и Ирској²⁵ поступа се исто као у Великој Британији и Канади. Државе чланице ЕУ су у правно нејасној ситуацији будући да им чл. 5(3) Директиве о квалификацији даје могућност да одбију накнадне захтеве за азил базиране на околностима које је подносилац захтева створио својом властитом одлуком након што је напустио земљу порекла.²⁶

UNHCR сматра да тражилац азила који докаже да има основан страх од прогона треба да добије избеглички статус, без обзира да ли су радње које су довеле до таквог страха предузете у доброј или лошој вери. Према томе, чак и ако је подносилац засновао свој захтев на опортунистич-

---

²⁰ Migration Act 1958, Section 5J(6).

²¹ Immigration Act 2009, Art. 134(3).

²² *Danian v. Secretary of State for the Home Department*, United Kingdom: Court of Appeal (Civil Division), [2000] Imm Ar 96.

²³ *Ghasemian v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration)*, Canada: Federal Court, [2003] F.C.J. No. 1591; 2003 FC 1266, 30 October 2003.

²⁴ *Al-Harbi v. Immigration and Naturalization Service*, (2001) 242 F.3d 882 (USCA, 9th Circuit, 9 March 2001); *Bahadori v. Immigration and Naturalization Service*, (1991) 947 F.2d 949 (USCA, 9th Circuit, 30 October 1991).

²⁵ *F.V. v. Refugee Appeals Tribunal & Anor*, Ireland: High Court, [2009] IEHC 268, 28 May 2009; *H.M. v. Minister for Justice and Law Reform*, Ireland: High Court – Judicial review, 27 April 2012, [2012] IEHC 176.

²⁶ Пошто тај члан започиње изразом „Не доводећи у питање Женевску конвенцију”, поставља се питање његовог практичног значаја.

ким активностима *sur place*, не би било исправно да му се ускрати избегличка заштита и да се врати у земљу порекла, ако се утврди да ће због тог повратка бити изложен прогону по неком од основа из Конвенције.²⁷

И велики број интернационалиста заступа став да малициозно понашање апликанта не значи аутоматско искључење из избегличке заштите. И такав апликант има право на избеглички статус уколико има основан страх од прогона. За признавање избегличког статуса битно је постојање оправданог стаха од прогона, док су узрок и начин његовог настанка ирелевантни.²⁸

3. ОСОБЕ КОЈЕ БЕЖЕ ИЗ ЗЕМЉЕ ЗАХВАЋЕНЕ ОРУЖАНИМ СУКОБОМ

Дефиниција избеглице из Конвенције примењује се како у доба мира, тако и током оружаног сукоба, било да су они међународног или немеђународног карактера.²⁹ Конвенција не садржи посебна правила за особе које су принуђене да напусте своју земљу током оружаног сукоба, тако да и те особе могу стећи избеглички статус једино ако испуне исте оне услове који се траже и од свих осталих особа. Дакле, лица које беже из ратом захваћених држава могу остварити избегличку заштиту једино уколико имају основани страх од прогона по неком од основа садржаних у чл. 1А(2) Конвенције.³⁰ Може се закључити да су лица која беже од оружаног сукоба остала изван дефиниције из члана 1А(2) Конвенције, осим у посебним случајевима.³¹

²⁷ UNHCR, *Amicus curiae of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) on the interpretation and application of 'sur place' claims within the meaning of Article 1A(2) of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees*, Geneva 2017, para. 53.

²⁸ J. C. Hathaway, *The Law of Refugee Status*, Toronto 1991, 35–39; J. C. Hathaway, M. Foster, *The Law of Refugee Status*, Cambridge 2014, 90; W.C. Wouters, (2009), 548; G.S. Goodwin-Gill, J. McAdam, *The Refugee in International Law*, Oxford 2007, 64; G.S. Goodwin-Gill, “Damian v. Secretary of State for the Home Department Comment: Refugee Status and Good Faith”, *International Journal of Refugee Law* 4/2000, 670-671. За супротан став вид. A. Grahl-Madsen, *The Status of Refugees in International Law, Vol. I*, Leyden 1966, 252.

²⁹ Конвенција ни на који начин посебно не оганичава стицање избегличке заштите од стране особа чији захтеви су поднети у контексту оружаног сукоба; E. Fripp, “Inclusion of Refugees from Armed Conflict – Combatants and Ex-combatants”, *Refugee From Inhumanity? War Refugees and International Humanitarian Law* (eds. D. J. Cantor, J. F. Durieux), Leiden – Boston 2014, 131.

³⁰ Конвенција има ограничен домашај у односу на жртве оружаног сукоба јер је дефиниција избеглице из чл. 1А(2) примарно индивидуалистичка и фокусирана је на дискриминаторске акте прогона засноване на пет специфичних основа; Н. Lambert, “The Next Frontier: Expanding Protection in Europe for Victims of Armed Conflict and Indiscriminate Violence”, *International Journal of Refugee Law* 2/2013, 207.

³¹ Неки регионални документи за заштиту избеглица имају другачији приступ. Афричка конвенција о избеглицама (чл. 1(2)), поред класичног одређења избеглице базираног на основаном страху од прогона, под појам избеглице сврстава и „сваку особу која је, услед спољне агресије, окупације, стране доминације или догађаја који озбиљно нарушавају

Дакле, само постојање оружаног сукоба на територији државе покрета није довољан разлог за признање избегличког статуса у иностранству.³² Уколико особе, укључујући жене, децу и стара лица, беже из земље захваћене оружаном сукобом из разлога који се не тичу прогона, оне се не могу сматрати избеглицама у смислу Конвенције. И код тих особа постојање страха од прогона је *conditio sine qua non* за стицање избегличког статуса. Тај страх може бити повезан са оружаном сукобом, али може потицати и од неке друге опасности која нема везе са оружаном сукобом.

Пошто већина данашњих оружаных сукоба има етничку, верску или политичку позадину, ти сукоби сами по себи стварају оправдани страх од прогона.³³ Поред тога, могу се јавити и други разлози за оправдани страх од прогона који су везани за оружану сукоб. Као пример за то може се навести принудна регрутација деце.³⁴ С друге стране, страх од прогона током оружаног сукоба може потећи и неких околности невезаних за оружану сукоб, као што је приморавање жене на склапање брака, крвна освета или сакаћење гениталија.

Особа која бежи из земље захваћене немеђународним оружаном сукобом може стећи избеглички статус, уколико докаже да „страх који осећа није онај страх који без разлике осећају сви грађани као последицу грађанског рата, већ да је у питању страх који осећа само подносилац захтева, група којој он припада или чак сви грађани због опасности од прогона заснованом

јавни ред у делу или у целој земљи њеног порекла или националности, приморану да напусти своје место уобичајеног боравишта како би нашла уточиште у другом месту изван своје земље порекла или националности”; Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa, 1969, UNTS, Vol. 1001, 45. И Декларација из Картагене садржи ширу дефиницију избеглице. У њеном делу III(3) препоручује се да поред класичне дефиниције избеглице садржане у Конвенцији о избеглицама и Протоколу из 1967. године, тај појам обухвати и „особе које су побегле из својих земаља због тога што су њихови животи, сигурност или слобода угрожени општим насиљем, страном агресијом, унутрашњим сукобима, тешким кршењем људских права или другим околностима које озбиљно нарушавају јавни ред”; Cartagena Declaration on Refugees, O.A.S. Ser.L/V/II.66, doc. 10, rev.1, § III(5), referring to § II(b), 22 november 1984. Дефиниција избеглице у праву Европске уније слична је дефиницији из Конвенције из 1951. године. Међутим, у тој организацији заштита особа које беже из држава захваћених ратом даје су форми „супсидијарне заштите”, коју Конвенција из 1951. године не познаје; Н. Storey, “Armed Conflict in Asylum Law: The ‘War-Flaw’”, *Refugee Survey Quarterly* 2/2012, 8.

³² „Особе приморане да напусте своју земљу порекла услед немеђународног или немеђународног оружаног сукоба, по правилу, се не сматрају избеглицама у смислу Конвенције из 1951. године или Протокола из 1967. године“; UNHCR, (2011), para. 164.

³³ К. Hausler, “Refugees and Asylum Seekers from Conflict-Affected States”, *The War Report: Armed Conflict in 2014* (ed. A. Bellal), Oxford 2015, 430.

³⁴ Имајући у виду последице које то регрутовање има на децу и даље опасности које из тога произилазе, нарочито уколико се деца користе за активно учешће у непријатељствима, та се активност мора подвести под прогон у смислу чл. 1А(2) Конвенције; А. Zimmermann, С. Mahler, (2011), 408.

на неком од основа наведених у дефиницији” из чл. 1А(2) Конвенције.³⁵ Да би нека особа која бежи из ратом захваћене државе стекла избеглички статус она мора доказати да има страх који се разликује и који је већи од страха који подједнако осећају сви грађани те земље. Све док оружани сукоб у некој земљи за последицу има само страх од смрти, повреде или губитка слободе, а не и страх од прогона, грађани те земље не могу добити избеглички статус у иностранству. Да би стекле такав статус особе морају доказати да су оне изложене ризику „другачијег утицаја“, који је већи од редовног ризика по живот и слободу неизбежно скопчаног са оружаним сукобом.³⁶

Код бекства из државе захваћене оружаним сукобом треба разјаснити да ли статус избеглице могу стећи само цивили или тај статус могу стећи и борци. UNHCR је категоричан да избеглички статус могу стећи само цивили. Како та агенција тврди, „азил по својој суштини има мирољубиви, цивилни и хуманитарни карактер. Војне активности су неспојиве са институцијом азила. Особе које врше војне активности у држави уточишта не могу бити тражиоци азила или избеглице. Услед тога, мора се осигурати да само цивили имају користи од азила...”.³⁷ Борци и други наоружани елементи нису подобни за остваривање избегличке заштите.³⁸

И доктрина подржава став UNHCR-а. Будући да је „давање азила мирољубиви и хуманитарни чин, избеглице су по дефиницији цивили. Особе које су активно ангажоване као борци у војним или оружаним активностима не могу стећи избеглички статус”.³⁹ Нико „не може бити избеглица и борац у исто време” јер „постоји непомирљива тензија између тражења међународне избегличке заштите и истовременог планирања или вођења војних активности на или са територији државе домаћина”.⁴⁰ Подржавајући такве ставове, Коста (*Costa*) закључује да се активан борац не може сматрати избеглицом нити тражиоцем азила.⁴¹

---

³⁵ *Salibian v. Canada* (Minister of Employment and Immigration), Canada: Federal Court, (1990) 3 FC 250.

³⁶ *R v. Secretary of State for the Home Department*, Ex parte Adan (Hassan Hussein), [1998] UKHL 15; [1999] 1 AC 293, 2 April 1998.

³⁷ UNHCR, *Emergency Handbook – Civilian and humanitarian character of asylum*, 2015, <https://emergency.unhcr.org>, 14. 11. 2018.

³⁸ UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 11: Prima Facie Recognition of Refugee Status*, HCR/GIP/15/11, 24 June 2015, para. 22.

³⁹ S. Shastri, “Armed Conflicts and Protection of Refugees”, *An Introduction to International Refugee Law* (eds. M.R. Islam, J.H. Bhuiyan), Leiden – Boston 2013, 172.

⁴⁰ S. Jaquemet, *Under What Circumstances Can a Person Who Has Taken an Active Part in the Hostilities of an International or a Non-International Armed Conflict Become an Asylum Seeker?*, Geneva 2004, 21.

⁴¹ R. da Costa, *Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum*, Geneva 2004, iv, 4. Треба рећи да у доктрини постоји и другачији став; Вид. E. Fripp, (2014), 140–152.

Када су у питању бивши борци, они могу стећи избеглички статус уколико се истински и трајно одрекну оружаних и војних активности.⁴² Наравно, као и сва друга лица, они тај статус могу стећи једино уколико испуне услове садржане у дефиницији избеглице. Приликом испитивања захтева бивших бораца треба водити рачуна да они евентуално нису извршили неки од злочина из чл. 1F(a) Конвенције (злочини против мира, злочин против човечности или ратни злочин) јер у супротном они не могу уживати избегличку заштиту.⁴³

4. СТИЦАЊЕ ИЗБЕГЛИЧКОГ СТАТУСА У СЛУЧАЈУ ИЗБЕГАВАЊА ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ

Није ретка појава да особе избегавају вршење војне обавезе, било одбијањем пријема позива или неодржавањем позиву или пак дезертирањем, тј. неовлашћеним напуштањем војне јединице. Само избегавање вршења војне обавезе није довољно за стицање избегличког статуса. UNHCR наводи да „страх од кривичног гоњења и кажњавања за дезертерство или избегавање регрутовања не представља, сам по себи, основан страх од прогона у смислу дефиниције” избеглице.⁴⁴ Дакле, чињеница да особа није вољна да обавља војну службу, ако то налаже национално право, није довољна да се она сматра избеглицом у смислу чл. 1A(2) Конвенције. Према речима UNHCR-а, „особа очигледно није избеглица ако је једини разлог за дезертерство или избегавање регрутовања њена мржња према војној служби или страх од борбе”.⁴⁵

Дакле, особа не може стећи избеглички статус само због тога што не жели да служи у војсци своје државе.⁴⁶ Међутим, постоје одређени изузеци од овог општег правила. Особа која избегава војну обавезу може стећи избеглички статус ако докаже да потпада под неку од следеће четири ситуације: одбијање учешћа у оружаном сукобу који је осудила међународна заједница, изложеност дискриминацији приликом вршења војне обавезе, немогућност остварења приговора савести или избегавање војне обавезе због третмана у војсци који представља кршење основних људских права које се може сматрати прогоном.

Опште је прихваћено да се избеглички статус треба признати особи која је одбила да врши војну службу због тога што би таква служба од ње захтевала учешће у сукобу који осуђује међународна заједница.

⁴² UNHCR, (2015), para. 22.

⁴³ О искључењу избегличке заштите по том основу вид. Н. Раичевић, (2018), 143–153.

⁴⁴ UNHCR, (2011), para. 167.

⁴⁵ UNHCR, (2011), para. 168.

⁴⁶ *Popov v. Minister of Employment and Immigration, Canada: Federal Court*, (1994) 75 F.T.R. 90 (TD).

UNHCR јасно истиче да „тамо где је војна акција, с којом појединац не жели бити повезан, осуђена од стране међународне заједнице као супротна основним правилима хуманог поступања, кажњавање дезертерства или избегавања регрутације може, у светлу свих других услова из дефиниције, само по себи бити сматрано прогоном“.⁴⁷ На истом становишту стоји и британски Дом лордова, који је у једној пресуди навео „да се избеглички статус треба признати ономе ко је одбио да изврши обавезну војну службу због тога што би таква служба од њега захтевала или би могла захтевати да изврши злочине или грубо кршење људских права или да учествује у сукобу осуђеном од стране међународне заједнице...“⁴⁸ И у већем броју канадских пресуда прихваћен је исти став,⁴⁹ при чему се у једној од њих појашњава да би такав карактер имао сукоб у којем се употребљава хемијско оружје.⁵⁰

Европска унија је нормирала напред наведену праксу, прописавши у чл. 9(2)е Директиве о квалификацији да ће прогон постојати у случају „кривичног гоњења или кажњавања због одбијања вршења војне обавезе у сукобима, када би вршење војне обавезе укључивало злочине или акте који су обухваћени клаузулама о искључењу предвиђеним у чл. 12(2)“. Дакле, особа ће имати право на избегличку заштиту уколико одбије да учествује у сукобу у којем би вршила злочине против мира, ратне злочине, злочине против човечности или друге злочине наведене у чл. 12(2) Директиве.

Израз „осуђен од стране међународне заједнице“ носи са собом значајну недоумицу. Наиме, поставља се питање ко представља „међународну заједницу“ и ко говори у њено име. У неким пресудама, претежно америчким, захтевало се да та осуда буде извршена од стране „признатих међународних међувладних тела“, док се осуда од стране невладиних организација није сматрала релевантном.⁵¹ И у неким данашњим пресудама праг за постојање осуде од стране међународне заједнице постављен

---

⁴⁷ UNHCR, (2011), para. 171.

⁴⁸ *Sepe (FC) and Another (FC) v. Secretary of State for the Home Department*, [2003] UKHL 15, United Kingdom: House of Lords, 20 March 2003, para. 8.

⁴⁹ *Zolfagharkhani v. Canada (Minister of Employment and Immigration)* [1993] FC 540; *Ciric v. Canada (Minister of Employment and Immigration)* [1994] 2 FC 65; *Canas-Segovia v. Immigration and Naturalization Service* (1990) 902 F 2d 717.

⁵⁰ *Zolfagharkhani v. Canada (Minister of Employment and Immigration)* [1993] FC 540.

⁵¹ *M.A. v. U.S. I.N.S.*, United States Court of Appeals, Fourth Circuit, 27 March 1990, 899 F.2d 304 (4th Cir. 1990).

је доста високо. Британски Дом лордова одбио је захтев двојице Курда за стицање избегличког статуса због избегавања војне обавезе у Турској јер међународна заједница није осудила турске војне акције против Курда.⁵² Слично су поступили и норвешки органи одбивши да признају избеглички статус руском држављанину јер војна акција Русије у Чеченији није осуђена од стране међународне заједнице, а ни од Норвешке.⁵³

Будући да су из политичких и економских разлога осуде војних акција којима се крши међународно право често изостајале, у последње време се не инсистира на експлицитној осуди. У предмету *Krotov* британски суд је истакао да уместо постојања званичне осуде, треба утврдити да ли је војна акција суштински у супротности са најважнијим нормама међународног хуманитарног права.⁵⁴ Још сажетије је то изнео канадски Савезни суд, закључивши да „чак и тамо где је изостао одговор међународне заједнице у односу на непожељно војно понашање, избегличка заштита и даље може бити одобрена уколико се покаже да је оспорено понашање, у објективном смислу и посматрано одвојено од свог политичког контекста, супротно основним правилима или нормама хуманог понашања”.⁵⁵

Са становишта избегличке заштите, сматраће се да је одбијање вршења војне службе оправдано уколико постоји „реалан ризик” да подносилац захтева током вршења војне службе буде укључен у извршење аката супротних међународном праву и да ће бити кажњен уколико одбије да изврши те војне дужности. Тест реалног ризика неће бити задовољен уколико током оружаног сукоба буду вршена спорадична кршења међународног хуманитарног права, већ ће то бити случај само ако се та кршења врше на распрострањен и систематски начин, уз обавезно доказивање да би се од подносиоца захтева тражило да у њима учествује.

---

⁵² Они су одбили да се одазову војном позиву у Турској, јер би у супротном, како су тврдили, вршили злочине над сународницима на подручјима где та мањина преовладава.

⁵³ C. M. Bailliet, “Assessing Jus ad Bellum and Jus in Bello Within the Refugee Status Determination Process: Contemplations on Conscientious Objectors Seeking Asylum”, *Georgetown Immigration Law Journal* 3/2006, 356.

⁵⁴ *Krotov v. Secretary of State for the Home Department*, Court of Appeal of England and Wales, [2004] 1 WLR 1825, [2004] EWCA Civ 69, paras. 16, 26.

⁵⁵ *Key v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration)*, Canada: Federal Court, 2008 FC 838, 2 April 2008, para. 21.

Избегличку заштиту треба признати и у случају када држава порекла врши дискриминацију својих грађана у вези са вршењем војне обавезе. Да би се могла сматрати прогоном, та дискриминација мора бити извршена по неком од пет основа предвиђених Конвенцијом. Дискриминаторско поступање може се вршити на различите начине. Оно ће постојати уколико је регрутација регулисана или се спроводи на начин којим се несразмерно ангажују лица из одређене социјалне групе. Такође, дискриминаторско поступање може се испољити кроз неправедну поделу војних дужности тако да се припадници неких група намерно излажу тежим обавезама или већим опасностима. На крају, дискриминација ће постојати и у случају различитог кажњавања због избегавања војне обавезе. Уколико се због тог преступа кажњавају само особе одређене расе, вере, националности, односно припадници појединих друштвених група или заступници неког политичког мишљења или се њима изричу знатно строже казне у односу на друге особе, постојаће прогон у смислу Конвенције о избеглицама.

Разлог за признавање избегличке заштите може бити и непоштовање приговора савести. Такав приговор ће постојати када особа одбија вршење војне обавезе због неког разлога везаног за њену савест, тј. због истинског веровања или убеђења заснованог на верским, етичким, хуманитарним или филозофским разлозима. Приговор савести се темељи на слободи мисли, савести и вероисповести која је гарантована бројним међународним и националним документима. Међутим, ниједан међународни инструмент о људским правима још увек није изричито признао право на приговор савести ради одбијања вршења војне обавезе,⁵⁶ а то нису учиниле ни многе државе, тако да се још увек не може говорити о обавезујућем принципу.⁵⁷ Иако право на приговор савести није изричито признато релевантним међународним инструментима, уочава се нови и чврсти тренд у међународној заједници да се право на слободу мисли, савести и вероисповести тумачи тако да обухвата и право на приговор савести.⁵⁸

⁵⁶ G. S. Goodwin-Gill, J. McAdam, (2007), 105.

⁵⁷ *Sepe (FC) and Another (FC) v. Secretary of State for the Home Department*, [2003] UKHL 15, United Kingdom: House of Lords (Judicial Committee), 20 March 2003, para. 13.

⁵⁸ K. Musalo, “Conscientious Objection as a Basis for Refugee Status Protection for the Fundamental Right of Freedom of Thought, Conscience, and Religion”, *Refugee Survey Quarterly* 2/2007, 70.

UNHCR својим ставовима подстиче државе да признају избеглички статус у случају приговора савести. У светлу препорука међународних тела и праксе појединих држава да омогуће ослобођење од војне обавезе због приговора савести, та агенција закључује да је „државама уговорницама отворена могућност да признају избеглички статус особама које се противе вршењу војне обавезе због иситнских разлога савести.”⁵⁹ Међутим, „неће свако убеђење, иако је можда и истинско, представљати довољан разлог за тражење избегличког статуса након дезертерства или избегавања регрутације. Није довољно да се особа не слаже са својом владом у погледу политичког оправдања одређене војне акције”.⁶⁰ Приликом одлучивања о захтеву за стицање избегличке заштите, поступајући орган мора испитати: а) да ли је верско, морално или политичко уверење подносиоца захтева истинско и довољно дубоко, што захтева темељну истрагу о личном, социјалном, верском и политичком профилу и прошлости подносиоца; б) да ли ће војна служба захтевати од подносиоца да се ангажује у понашању супротно његовом уверењу; и в) да ли постоји могућност алтернативног служења које је компатибилано са убеђењем подносиоца захтева, а које није претерано дугог трајања нити је казнененог карактера (уколико постоји могућност цивилног служења, избеглички статус се обично неће одобрити).⁶¹

Државе различито поступају по захтевима особа које траже избегличку заштиту због избегавања војне обавезе услед приговора савести. Једна група држава, међу којима су Канада и Аустралија,⁶² одобравале су азил у таквим ситуацијама. Друге државе су установиле многе препреке како би одбиле избегличке захтеве засноване на приговору савести.⁶³

На крају, особе које избегавају војну обавезу могу добити избеглички статус ако докажу да су услови током вршења војне обавезе такви да их излажу незаконитим и дискриминаторним

⁵⁹ UNHCR, (2011), para. 173.

⁶⁰ UNHCR, (2011), para. 171.

⁶¹ UNHCR, *Refugee Status Determination - Identifying Who is a Refugee, Self-study module 2*, Geneva 2005, 43.

⁶² *Magyari, Istvan v. Minister for Immigration and Multicultural Affairs*, Australia: Federal Court, [1997] FCA 417; 50 ALD 341.

⁶³ О пракси тих држава вид.. К. Musalo, (2007), 72-76; А. Zimmermann, С. Mahler, (2011), 436-438.

ограничењима основних права. Таква ситуација постојаће уколико су услови у војсци толико лоши да представљају понижавајуће или нечовечно поступање. Поред тога, ту се може сврстати и претерано дуго трајање војне обавезе, неодређеност њеног трајања или спречавање исповедања вере током вршења војне обавезе.⁶⁴

5. ЗАКЉУЧАК

Постоје неке ситуације где је утврђивање испуњености услова за стицање избегличког статуса специфично у односу на уобичајене случајеve. Код избеглица *sur place* та специфичност се огледа у чињеници да код њих страх од прогона настаје тек након напуштања земље порекла. При томе тај страх може бити последица објективних промена у земљи порекла или индивидуалних активности особе која тражи избеглички статус. У овој другој ситуацији особа ће имати право на избегличку заштиту чак и када је намерно исфабриковала страх од прогона. Када је у питању утврђивање избегличког статуса особа које долазе из државе у којој постоји оружани сукоб, специфичност се огледа у томе што су у тој држави све особе изложене опасности коју са собом носи оружани сукоб. Међутим, према Конвенцији избеглички статус могу стећи само особе које имају страх од прогона по неком основу наведеном у чл. 1А(2). Коначно, специфичан је и положај лица која траже избегличку заштиту због избегавања војне обавезе будући да је оно често последица политичког или верског убеђења, односно припадности расној, националној или одређеној друштвеној групи. Иако у позадини одбијања вршења војне обавезе леже наведени мотиви, неће свако лице које избегава служење у војсци стећи избеглички статус. Такав статус стећи ће само лице које ће бити изложено прогону у својој држави. На крају, може се закључити да иако се поједине особе налазе у специфичним ситуацијама, за њих не важе нека посебна правила, већ и оне подлежу правном режиму који се примењује на све остале особе које траже избегличку заштиту.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Bailliet, M. Cecilia, “Assessing Jus ad Bellum and Jus in Bello Within the Refugee Status Determination Process: Contemplations on Conscientious Objectors Seeking Asylum”, *Georgetown Immigration Law Journal* 3/2006;
2. Cherubini, Francesco, *Asylum Law in the European Union*, London – New York 2015;

---

⁶⁴ UNHCR, (2005), 43.

3. Fripp, Eric, “Inclusion of Refugees from Armed Conflict – Combatants and Ex-combatants”, *Refuge From Inhumanity? War Refugees and International Humanitarian Law* (eds. D.J. Cantor, J.F. Durieux), Leiden – Boston 2014;
4. Goodwin-Gill, S. Guy, “Damian v. Secretary of State for the Home Department Comment: Refugee Status and Good Faith”, *International Journal of Refugee Law* 4/2000;
5. Goodwin-Gill, S. Guy, McAdam, Jane, *The Refugee in International Law*, Oxford 2007;
6. Grahl-Madsen, Atle, *The Status of Refugees in International Law, Vol. I*, Leyden 1966;
7. Hathaway, C. James, Foster, Michelle, *The Law of Refugee Status*, Cambridge 2014;
8. Hathaway, C. James, *The Law of Refugee Status*, Toronto 1991;
9. Hausler, Kristin, “Refugees and Asylum Seekers from Conflict-Affected States”, *The War Report: Armed Conflict in 2014* (ed. A. Bellal), Oxford 2015;
10. Lambert, Helene, “The Next Frontier: Expanding Protection in Europe for Victims of Armed Conflict and Indiscriminate Violence”, *International Journal of Refugee Law* 2/2013;
11. Musalo, Karen, “Conscientious Objection as a Basis for Refugee Status Protection for the Fundamental Right of Freedom of Thought, Conscience, and Religion”, *Refugee Survey Quarterly* 2/2007;
12. Раичевић, Небојша, *Заштита избеглица у међународном праву*, Ниш 2018;
13. Storey, Hugo, “Armed Conflict in Asylum Law: The ‘War-Flaw’”, *Refugee Survey Quarterly* 2/2012;
14. UNHCR, *Amicus curiae of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) I on the interpretation and application of ‘sur place’ claims within the meaning of Article 1A(2) of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees*, Geneva 2017;
15. UNHCR, *Emergency Handbook – Civilian and humanitarian character of asylum*, 2015, <https://emergency.unhcr.org>, 14. 11. 2018;
16. UNHCR, *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, Geneva 2011;
17. UNHCR, *Refugee Status Determination - Identifying Who is a Refugee, Self-study module 2*, Geneva 2005;
18. Wouters, C. Wolfram, *International Legal Standards for the Protection from Refoulement* (PhD thesis), Leiden University 2009;
19. Zimmermann, Andreas, Mahler, Claudia, “Article 1 A, para. 2 1951 Convention”, *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol – A Commentary* (eds. A. Zimmermann, J. Dörschner, F. Machts), Oxford 2011.

Правни прописи

1. Cartagena Declaration on Refugees, O.A.S. Ser.L/V/II.66, doc. 10, rev.1, § III(5), referring to § II(b), 22 November 1984;
2. Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa, 1969, UNTS, Vol. 1001;
3. Convention Relating to the Status of Refugees, 28 July 1951, UNTS, Vol. 189, ; *Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/60;
4. Директива 2011/95/ЕУ Европског парламента и Савета од 13. децембра 2011. године о стандардима за квалификацију држављана трећих земаља или особа без држављанства за остваривање међународне заштите, за јединствени статус избеглица или особа које испуњавају услове за супсидијарну заштиту, као и о садржају одобрене заштите (измењена), *Official Journal of the EU*, L 337/9, 20. 12. 2011;
5. Protocol relating to the Status of Refugees, UNTS, Vol.606; *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми*, бр. 15/67
6. Закон о азилу и привременој заштити, *Службени гласник РС*, бр. 24/2018.

Судске одлуке и остали документи

1. Al-Harbi v. Immigration and Naturalization Service, (2001) 242 F.3d 882 (USCA, 9th Circuit, 9 March 2001);
2. Bahadori v. Immigration and Naturalization Service, (1991) 947 F.2d 949 (USCA, 9th Circuit, 30 October 1991);
3. Canas-Segovia v. Immigration and Naturalization Service (1990) 902 F 2d 717;
4. Ciric v. Canada (Minister of Employment and Immigration) [1994] 2 FC 65;
5. Danian v. Secretary of State for the Home Department, United Kingdom: Court of Appeal (Civil Division), [2000] Imm Ar 96;
6. F.V. v. Refugee Appeals Tribunal & Anor, Ireland: High Court, [2009] IEHC 268, 28 May 2009;
7. Ghasemian v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), Canada: Federal Court, [2003] F.C.J. No. 1591; 2003 FC 1266, 30 October 2003;
8. H.M. v. Minister for Justice and Law Reform, Ireland: High Court - Judicial review, 27 April 2012, [2012] IEHC 176.
9. H.M. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland: High Court, 21 January 2011, [2011] IEHC 16;
10. Key v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), Canada: Federal Court, 2008 FC 838, 2 April 2008;
11. Krotov v. Secretary of State for the Home Department, Court of Appeal of England and Wales, [2004] 1 WLR 1825, [2004] EWCA Civ 69;
12. M.A. v. U.S. I.N.S, United States Court of Appeals, Fourth Circuit, 27 March 1990, 899 F.2d 304 (4th Cir. 1990);
13. Magyari, Istvan v. Minister for Immigration and Multicultural Affairs, Australia: Federal Court, [1997] FCA 417; 50 ALD 341;

14. Mostafa Ejtehadian v. The Minister of Citizenship and Immigration, Canada: Federal Court, No. IMM-2930-06, 12 February 2007, [2007] FC 158;
15. Popov v. Minister of Employment and Immigration, Canada: Federal Court, (1994) 75 F.T.R. 90 (TD);
16. Protocol relating to the Status of Refugees, United Nations Treaty Series, Vol. 606, No. 8791, p. 267; Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми, бр. 15/67;
17. R v. Secretary of State for the Home Department, Ex parte Adan (Hassan Hussein), [1998] UKHL 15; [1999] 1 AC 293, 2 April 1998;
18. Sepet (FC) and Another (FC) v. Secretary of State for the Home Department, [2003] UKHL 15, United Kingdom: House of Lords, 20 March 2003;
19. Somaghi v. Minister for Immigration, Local Government and Ethnic Affairs [1991] FCA 389;
20. UNHCR, Guidelines on International Protection No. 11: Prima Facie Recognition of Refugee Status, HCR/GIP/15/11, 24 June 2015;
21. Urur, Mohamed Ahmed v. Canada (Minister for Employment and Immigration) (F.C.A., no. A-228-87), 15 January 1988;
22. Zolfagharkhani v. Canada (Minister of Employment and Immigration) [1993] FC 540.

Full Professor Nebojša Raičević, LL.D.

Faculty of Law, University of Niš

SPECIFIC CASES OF REFUGEE STATUS DETERMINATION

Summary

Convention Relating to the Status of Refugees sets out in Art. 1A(2) a refugee definition and it applies to all persons wishing to obtain a refugee status. There are some situations in determining refugee status that are specific to other cases. One such situation is related to refugee sur place. Refugee sur place are persons who voluntarily left their own country, but which, because of some subsequent events, have a well-founded fear that in the case of their return to the homeland, they will be subjected to persecution there. The cause of this fear can be objective changes in the country of origin, such as the coming of the dictatorial regime to the power. Besides, the fear of persecution can also be caused by the actions of the individuals during their stay abroad. A second specific situation regards to persons fleeing from the country of origin due to international or non-international armed conflicts that are being

conducted in that country. The Convention on the Status of Refugees does not contain special provisions for persons leaving the country of origin due to armed conflict, which means that they can only obtain refugee status if they prove well-founded fear of persecution for any of the five reasons mentioned in Art. 1A of this Convention. General danger of an armed conflict is not enough to qualify for refugee status because this danger is the same for the entire population in a given area. A person from a war-affected state may obtain refugee status only if the danger to which he or she is exposed is result of one of the grounds referred to in Art. 1A(2) of the Convention (race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion). Finally, it is also specific to determine the refugee status of persons who fled the country of origin due to the evasion of military service. In principle, military service evasion *per se* is not enough to apply for refugee protection. A person who avoids military service can obtain refugee status only if he proves that he: a) refuse to participate in armed conflict condemned by the international community; b) was subject to discrimination in the performing military service; c) could not realize conscientious objection to military service; or, d) avoided military service because of violation of fundamental human rights that can be treated as persecution.

Key words: *Convention Relating to the Status of Refugees; Refugee status; Refugee sur place; Armed conflict; Military service evasion.*